

מי באמת שולט על המצאות של המהנדסים הישראלים ומי נהנה מכך?

מחקר עדכני מגלה גידול חד בפטנטים של מרכזי מו"פ של חברות זרות בישראל; פטנטים בבעלות זרה מונעים מישראל ליהנות מתפוקת המו"פ שלה

19:43 16.07.2011 מאת: גיא גרימלנד

מחקר שערך מוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית בטכניון בשיתוף פעולה עם המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח (מולמו"פ) בנושא הגשת פטנטים ישראלים בהשוואה בינלאומית מעלה תמונת מצב מורכבת.

הפטנטים מהווים מקור ייחודי לידע טכנולוגי. הם נחשבים למדד טוב לחקר כושר ההמצאה, פעילות מו"פ ואמידת היקף החדשנות הטכנולוגית והמדעית של מדינות. לכן בחינה של פטנטים בעצם מעידה על כוחה ההמצאתי של המדינה.

על פי המחקר: ישראל מוקמה בשנת 2007 במקום השלישי בעולם בהגשות פטנטים (בקשות שהוגשו במסלול הבינלאומי) של ממציאים ביחס לגודל האוכלוסייה (30.4 הגשות ל-100 אלף נפש). בנוסף, נמצא כי בשנים 1992-2009 גדל מספר הפטנטים הרשומים של ממציאים ישראלים כמעט פי 5 (מ-274 ל-1312) ושל בעלים ישראלים יותר מפי 4. כמו כן, מהמחקר עולה כי בשנים 1990-2009 חל גידול של פי 10 בפטנטים הרשומים של ממציאים ישראלים בתחום טכנולוגיות מידע ותקשורת (מ-90 פטנטים בשנת 1990 לעומת כ-920 בשנת 2009).

אולם יש גם חצי כוס ריקה. מסתבר שחל גידול חד בפטנטים של מרכזי מו"פ של חברות זרות בישראל אלו הם בחזקת "המצאה מקומית בבעלות זרה" ואינם נזקפים לזכותה של ישראל (כבעלת הפטנט). בשנים 2001-2009 הגישו מרכזי המו"פ של חברות זרות בישראל כ-4500 בקשות לפטנטים בארה"ב ורשמו כ-2350 פטנטים (כל הפטנטים/בקשות לפטנטים כוללים לפחות ממציא ישראלי אחד). בשנים 1968-1997 נתח גדול מאוד של פטנטים היה שייך לאנשים פרטיים (37%), אם כי בהמשך חלקן של החברות העסקיות התרחב מאוד ותפס נתח של 43% בתום התקופה. כאשר בוחנים את התפלגות בעלי הפטנטים לאורך זמן, רואים ירידה חדה של הפטנטים הפרטיים לרמה של 20% בשנות התשעים ועלייה בחלקן של החברות העסקיות מ-15% ב-1968 ל-83% ב-1997. משמעות העלייה היא, שיש גידול במספר הפטנטים שלהם פוטנציאל גדול להגיע ליישום מסחרי עם תמורה גבוהה יותר לכלכלה הישראלית. הרכב הבעלות על פטנטים חשוב מאוד, בייחוד כאשר בוחנים מי נהנה מפירות הקניין הרוחני של תפוקת המו"פ הישראלי. פטנטים בבעלות זרה מונעים מישראל ליהנות מתפוקת המו"פ שלה. התרומה של פטנטים אלו לתמ"ג הישראלי היא קטנה יחסית וכל השימוש המסחרי בהמצאה מתבצע בחו"ל.

הבעלות הזרה על הפטנטים הישראליים בולטת מאוד: 1,807 פטנטים - 26% מכלל הפטנטים הישראליים (7,065) בשנים 1976-1998, שייכים לחברות זרות כמו אינטל, מוטורולה, IBM, שלהן

נוכחות בולטת בפעילות מו"פ בארץ. התמונה מתחדדת יותר כאשר מנתחים את הבעלות על הפטנטים בפילוח לפי תחומים: החברות הזרות תופסות נתח נכבד בפטנטים בתחום המחשבים והתקשורת, 33% מסך כל הפטנטים בתחום לעומת 15% של פטנטים בבעלות ישראלית. הימצאותם של מרכזי מו"פ זרים בישראל היא מבורכת. הם מספקים פרנסה לעשרות אלפי עובדים, לרוב במשכורות גבוהות. הם משלמים מיסים שמגיעים לשאר שכבות האוכלוסייה, שלא דווקא עוסקות בהיי-טק. הם מפרנסים באופן עקיף ספקים וחברות שפועלים בישראל. אבל צריך לזכור. מכיוון שחלק לא מבוטל מענף ההיי-טק הישראלי מבוסס על הון זר ותאגידי פיתוח זרים, ההמצאות הישראליות לא הופכות להיות כר מצע להיווצרותן של חברות היי-טק גדולות מקומיות. פירות כושר ההמצאה של המהנדסים, המדענים והממציאים הישראלים מובילים להיווצרותן של טכנולוגיות נהדרות, שלא נמצאות ברשות מדינת ישראל.